

Medieetisk rapport for 2021 og 2022

Av Reidun Kjelling Nybø, generalsekretær, Norsk Redaktørforening

Mens 2021 på mange måter var et rekordår med økt klagemengde og rekordmange fellelser både på 3.2 og 4.17, var det kraftig nedgang i antall klager til PFU i 2022. Også antall reelt behandlede klager gikk ned, men fortsatt er det for mange fellelser på de to «versting»-punktene 3.2 og 4.14.

Etter mange år med økning i antall klager til PFU, toppet det seg med 777 klager i 2021. I 2022 sank antall klager til 653. Mengden klager PFU mottar ligger imidlertid fremdeles høyt sett opp mot antallet klager PFU mottok for ti år siden.

Veksten vi så i antall klager fram til 2021, har også vært tydelig når det gjelder antall klager som av ulike årsaker må avvises. 432 klager ble avvist i 2021, mot 403 i 2020. Antall aviste saker i 2022 var 321.

En hovedårsak til at klager avvises, er at klageren ikke selv er direkte berørt, og ikke innhenter nødvendig samtykke til klagen. PFU skal vurdere om en konkret part er utsatt for et presseetisk overtramp, og må dermed vite at denne parten ønsker klagebehandling. Det kan også være at de er generelt misfornøyde med mediedekningen av en eller flere saker og ikke klarer å avgrense klagen slik at den kan behandles av PFU.

Den fullstendige oversikten over hovedtallene i PFU-statistikken ser slik ut:

År	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Innkomne klager	354	357	377	427	500	424	417	493	575	720	777	653
Behandlet	339	374	364	406	406	351	280	335	263	251	251	227
Antall uttalelser	151	148	142	131	142	124	104	122	100	121	135	101
BRUDD	57	62	64	46	65	49	49	45	37	36	59	39
KRITIKK	10	9	8	7	18	16	18	24	14	20	14	10
IKKE BRUDD	84	77	70	78	59	59	37	53	49	67	71	52
Forenklet "fri"	109	117	146	194	203	171	129	151	97	128	107	126
Minnelig	24	37	19	20	40	33	27	39	35	23	27	31
Trukket	15	18	13	7	15	15	14	16	18	8	21	8
Avvist/henlagt	40	54	44	54	81	94	84	158	287	403	432	321

Tabell 1: Klager mottatt i PFU 2011-2022, behandlede og delt på resultat. Fullstendig statistikk på

www.presse.no. (Kilde: Norsk Presseforbund).

I 2021 behandlet PFU klager mot 100 ulike redaksjoner, i 2022 mot 95 ulike redaksjoner. I 2021 var det Document som ble felt flest ganger (7 brudd), i 2022 var det NRK (4 brudd). Et stort flertall av de som felles i PFU er lokalaviser.

Stabil andel «brudd», mer «kritikk» og mindre dissens

Klagerne fikk medhold (brudd eller kritikk) i 51 prosent av sakene som kom til full behandling i 2021 og i 48,5 prosent av sakene i 2022. Det er på nivå med forrige toårsperiode der tallene var hhv 51 prosent i 2019 og 46 prosent i 2020. Tilsvarende tall i 2018 (57 prosent) og 2017 (64 prosent) var noe høyere.

I årene 2004 til 2015 lå for øvrig andelen fellelser (brudd eller kritikk) stort sett mellom 40 og 50 prosent, med 2014 som bunnåret (40 prosent) og 2013 som toppåret (51 prosent).

Det er verdt å merke seg at andelen uttalelser med «kritikk» har steget markant de siste årene. Ser vi på de ti årene fra 2009 til 2018, så var andelen uttalelser med kritikk (av andelen uttalelser som endte med fellelse), henholdsvis:

2009: 16 prosent

2010: 20 prosent

2011: 15 prosent

2012: 13 prosent

2013: 11 prosent

2014: 13 prosent

2015: 21 prosent

2016: 25 prosent

2017: 26 prosent

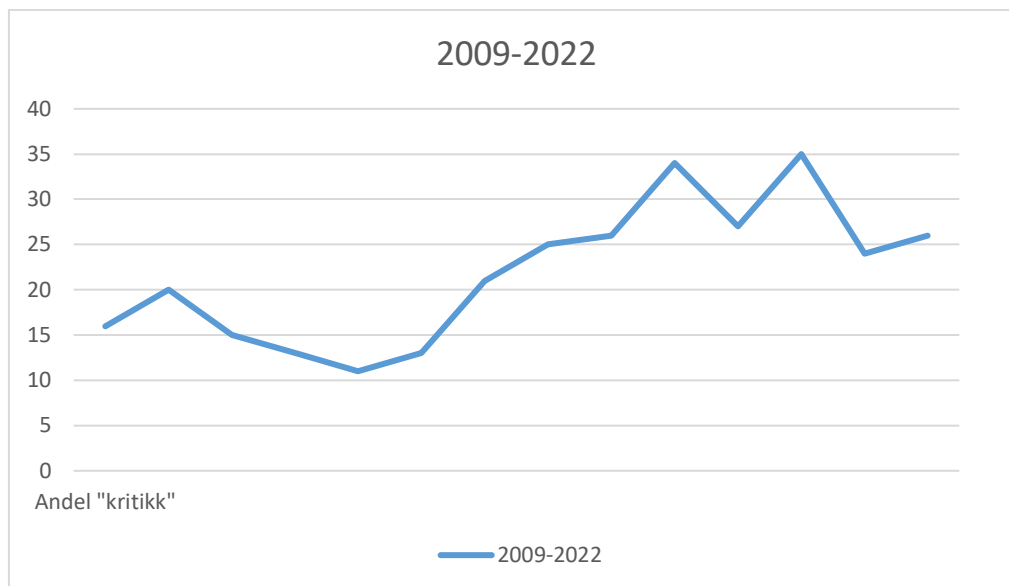
2018: 34 prosent

2019: 27 prosent

2020: 35 prosent

2021: 24 prosent

2022: 26 prosent

Tabell 2: Utviklingen i andelen fellende uttalelser som endte med «kritikk» i årene 2009-2022.

Kritikk er en mildere form for fellelse enn «brudd». Noen ganger hender det at utvalget ender med «kritikk» som et kompromiss mellom dem som primært mener at mediet bør gå «fri» og dem som mener at det er snakk om et rent brudd. Utvalget bestreber seg på å oppnå enighet, blant annet for at uttalelsene skal ha tyngde. Da er det interessant å merke seg at *samtidig* som andelen «kritikk» øker når det kommer til fellelser, så øker også andelen «samlet vurdering» når det kommer til de sakene hvor mediet går fri. Det er en klar indikasjon på at utvalget rett og slett sliter mer med å komme frem til enighet om klare konklusjoner. «Samlet vurdering» er også en formulering som ofte (ikke alltid) brukes for å få utvalgsmedlemmer som i utgangspunktet kanskje ønsket å felle, til å slutte seg til et flertall som vil la mediet gå «fri».

2022 var imidlertid siste år med denne ordningen siden det fra 2023 er innført en ny ordning med kun to kategorier i PFU – brudd eller ikke brudd. Dette var en sentral del av [nye vedtekter for PFU](#) som ble vedtatt av Presseforbundets styre 9. desember 2022.

Når det gjelder dissenser, så ser det ut som om det etter en topp i 2019 (16 dissenser), har stabilisert seg. PFU har historisk en tradisjon for å tilstrebe konsensus, blant annet ut fra en idé om at utvalgets uttalelser får mer autoritet når det er enstemmige. Dissenser har, historisk sett, hørt til de sjeldne unntakene. I 2020 var det fire dissenser, i 2021 to og i 2022 fem dissenser. I sistnevnte statistikk fra PFU, listet man også opp hvilke saker det var dissens, noe som er positivt:

- [001/22 – SIAN mot Vårt Land](#): 4 for brudd (VVP 4.14), 3 for ikke brudd
- [010/22 – NN mot NRK](#): 6 for brudd (VVP 3.3), 1 for ikke brudd
- [079/22 – Erland Bakke mot VG](#): 5 for kritikk (VVP 4.1), 2 for ikke brudd (samlet)
- [103/22 – A. Trøite mot Brønnøysunds Avis](#): 4 for kritikk (VVP 4.4), 3 for ikke brudd
- [120/22 – B. Severinsen mot Agderposten](#): 6 for kritikk (4.7), 1 for ikke brudd (samlet)

Her er de to sakene med dissenser fra 2021:

- [037/21 – Advokat Benedict de Vibe pva klient mot Smaalenene](#): 6 for ikke brudd (samlet), 1 for brudd (4.7).
- [097/20 - LNU mot NRK](#): 6 for brudd (1.5 og 4.10), 1 for ikke brudd.

Skuffende lav andel minnelige ordninger

De siste årene har det vært en del diskusjon rundt spørsmålet om minnelige ordninger og ønsket om at flere klager til PFU kan løses på den måten. NR har også utgitt [en egen veileder](#) om dette og i flere omganger holdt kurs og seminarer der dette har vært tema, blant annet med hjelp fra VGs mangeårige sjefredaktør, Bernt Olufsen, som hadde stor suksess med det vi har kalt «Bernt Olufsens metode». NPs generalsekretær Elin Floberghagen har også vært tydelig på at PFU-sekretariatet gjerne ser at flere saker blir løst før de kommer til full klagebehandling. NRs redaktørpodkast «Hotline» publiserte våren 2021 [en egen episode](#) om minnelig ordning, med blant andre Bernt Olufsen og Elin Floberghagen som gjester.

Det er vanskelig å si noe sikkert om utviklingen av antall saker som ender med minnelig ordning og saker som av andre grunner blir trukket. Enda vanskeligere er det å si noe sikkert om forholdet mellom de to. Det skyldes at det er gjort endringer i måten klager registreres på, blant annet etter innføring av nytt saksbehandlingssystem. I motsetning til tidligere registreres nå minnelig ordning for seg, altså der det er reelt er gjort forsøk på minnelig ordning og det er kommet til en slik løsning mellom partene. Disse er dermed skilt fra klager som kun trekkes.

Tallene for siste fem årene er slik:

2018: 39 minnelig ordning og 7 trukket

2019: 38 minnelig ordning og 18 trukket

2020: 23 minnelig ordning og 8 trukket

2021: 27 minnelig ordning og 21 trukket

2022: 31 minnelig ordning og 8 trukket

Det må vi kunne si er en skuffende utvikling, særlig sett i lys av at det er forsøkt å oppfordre redaktørene til å bli flinkere til å forsøke å komme til minnelige ordninger, og at det er også gjennomført flere faglige samlinger med dette som tema de siste årene.

Da PFU-statistikken for 2021 ble lagt fram i januar 2022, oppfordret NPs generalsekretær redaktørene til å ta i bruk minnelig ordning i større grad enn det som gjøres i dag. Dette er også blant de kontrollspørsmålene som NR-sekretariatet alltid stiller til medlemmer som henvender seg til NRs hotline med spørsmål om bistand til å svare på PFU-klager.

Vi mener det er mye å hente på å tilby minnelig løsning, og at det også handler svært mye om hvordan redaktørene forholder seg til kritikk.

Metodefeil er «verstingene» - nok en gang

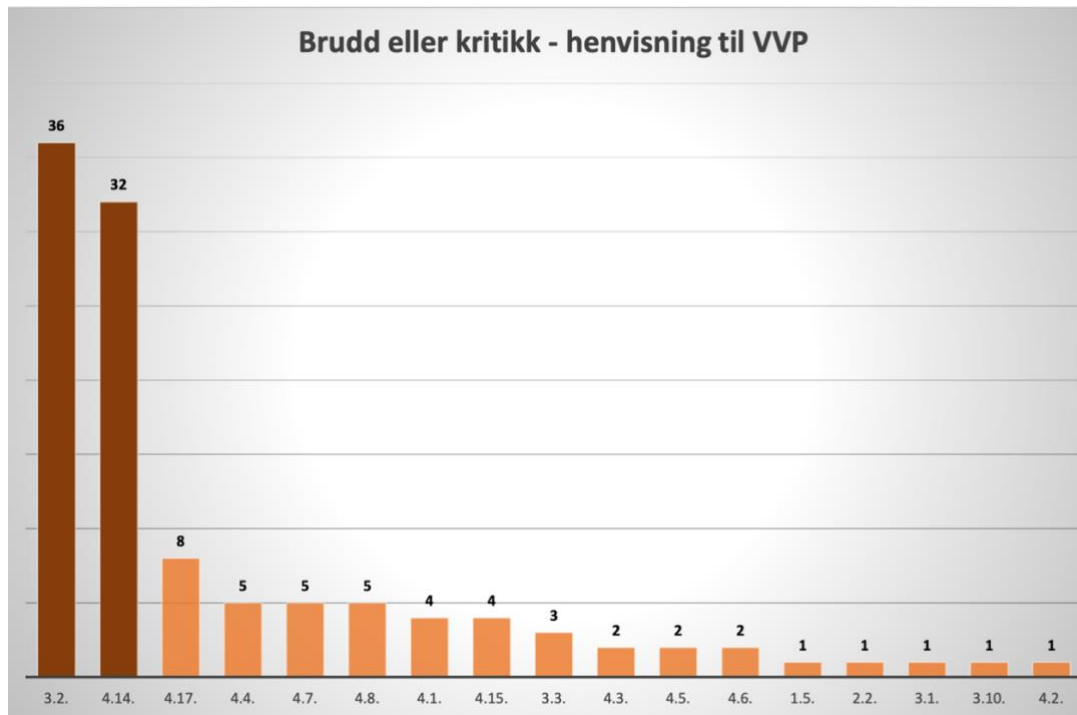
To punkter i Vær Varsom-plakaten har tronet på toppen av PFUs brudd-statistikk de siste årene. Punkt 3.2 om kildekritikk, opplysningskontroll og kildebredde og punkt 4.14 om samtidig imøtegåelse. Tallene har gått litt opp og ned, men disse to punktene er de eneste som år etter år, er vist til i et tosifret antall fellelser.

2021 var et trist år for norsk presse med et rekordhøyt antall fellelser på 3.2. Hele 36 ganger ble redaksjoner felt på 3.2 i 2021. Like bak i statistikken kom fellelser på 4.14. 32 ganger konkluderte utvalget med brudd på god presseskikk eller kritikk og henviste til punktet som samtidig imøtegåelse. 2022 ble et litt bedre år når det gjelder antall fellelser på de to versting-punktene – med henholdsvis 21 fellelser på punkt 3.2 og 17 fellelser på punkt 4.14. I omtrent halvparten av 3.2-fellelsene ble det også henvist til 4.14 – det skjedde i 11 saker i 2022. Tilsvarende antall «dobbel-fellelser» i 2021 var 21. Der var det altså henvist til 4.14 i nær 60 prosent av 3.2-fellelsene.

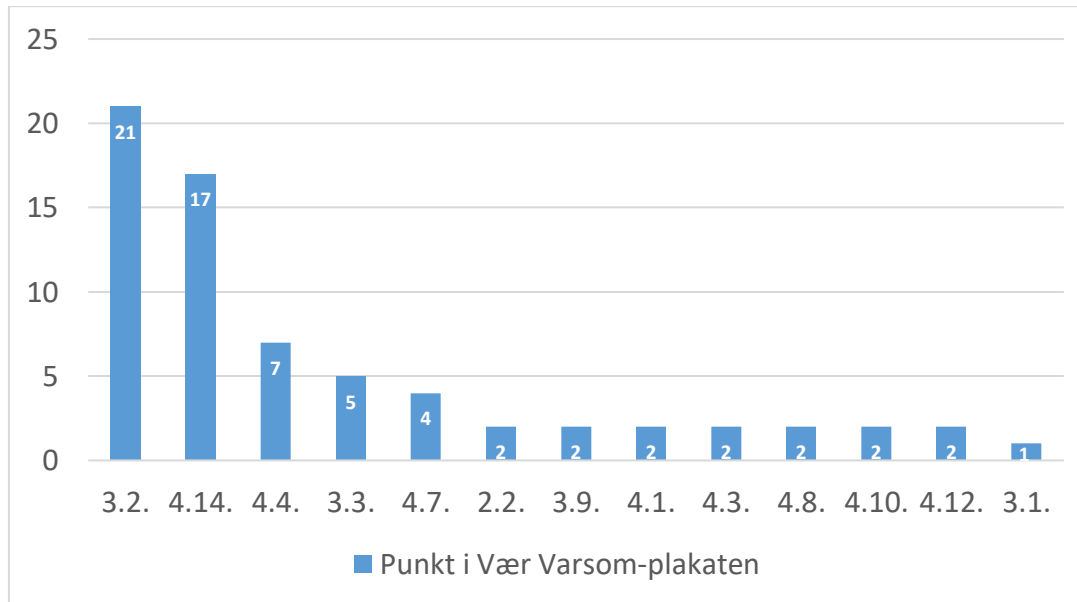
PFU henviser ofte til sammenhengen mellom 3.2 og 4.14. I [PFU-sak 161/21](#) forklarer de dette godt: «Har man ikke kontaktet den beskyldningen er rettet mot, mister man samtidig en viktig kilde til kontroll av opplysningene.»

VVP punkt	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Samtidig imøtegåelse (4.14)	23	33	17	22 ¹	18	23	21	13	24	32	17
Kildekontroll/-kritikk (3.2)	25	13	6	17	18	14	30	22	19	36	21
Saklighet og omtanke (4.1)	10	8	3	9	6	11	8	4	4	4	2
Omtale av barn (4.8)	1	7	2	2	7	11	2	6	4	5	2
Titler som går for langt (4.4)	7	6	3	10	10	9	2	7	5	5	7
Tekstreklame mv (2.6, 2.7, 2.8)	5	8	4	10	7	6	8	1	0	0	0
Privatliv (4.3)	4	4	4	3	0	5	6	1	1	2	2
Identifisering (4.7)	4	8	3	8	3	4	4	1	0	5	4
Tilsvar (4.15)	1	1	1	5	1	4	3	2	3	4	0
Rettelser/beklagelse (4.13)	1	6	1	5	7	3	3	5	1	0	0
Virkning på ofre mv (4.6)	4	3	5	5	1	2	2	1	2	2	0
Nettdebatt mv (4.17)	0	0	1	3	0	2	2	2	4	8	0
Bilder (4.10, 4.11, 4.12)	1	2	1	4	7	1	1	1	2	0	4

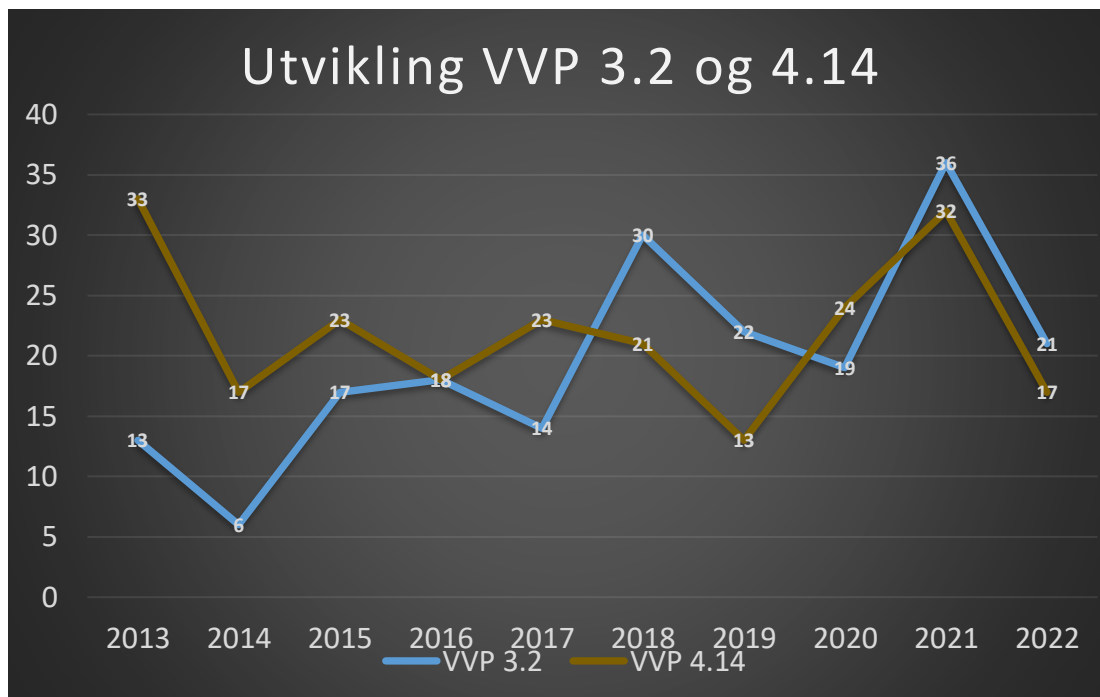
Tabell 3: Antall brudd for utvalgte punkter i Vær Varsom-plakaten de siste ti årene.
(Kilde: Norsk Presseforbund, www.presse.no)

Tabell 4: Oversikt over hvilke punkter mediene ble felt på i 2021. Kilde: presse.no

Tabell 5: Oversikt over hvilke punkter mediene ble felt på i 2022. Kilde: presse.no

Tabell 6: VVP 3.2 og 4.14 har ligget på topp i de fleste år, men byttet litt på å «trone» øverst.

Kilde: Norsk Presseforbund

Fortsatt mye å gå på i forbindelse med imøtegåelsesretten

Selv om antallet fellelser etter Vær Varsom-plakatens punkt 4.14 holder seg jevnt høyt, kan det se ut som om årsaken til fellelsene varierer over tid. De mest påfallende trekkene de siste årene har vært følgende:

- 2013: Mange syntes overhodet ikke å ha tenkt på retten til samtidig imøtegåelse.
- 2014 og særlig 2015
 - Mange har ikke anstrengt seg nok for å innhente imøtegåelsen
 - Mange sørget ikke for å få dokumentert forsøkene som ble gjort
 - Mange slurvet med å gjengi beskyldningene overfor angrepet part
- 2016: Mange redaksjoner mente de fremsatte påstandene eller opplysningene ikke utløste imøtegåelsesretten.
- 2017: Påfallende at halvparten av fellelsene skyldes at redaksjonene ikke har presentert alle relevante beskyldninger for den angrepne part.
- 2018: En blanding av årsaker bak de 21 fellelsene. I et par tilfeller har redaksjonen overhodet ikke forsøkt å få tak i den som blir utsatt for beskyldninger. I andre tilfeller har man ikke anstrengt seg nok. I et par tilfeller er gamle anklager gjentatt, uten at imøtegåelsen er tatt med eller at det er gitt åpning for en ny imøtegåelse. Vi ser flere eksempler på at redaksjonen ikke har

gjengitt klagene fullstendig og konkret, og vi har eksempler på at det er innhentet imøtegåelse fra en part som ikke kan svare på vegne av klager.

- 2019: Av de 13 fellelsene er det i åtte av dem ikke gitt anledning til samtidig imøtegåelse. I et par tilfeller fordi redaksjonen tilsynelatende ikke har forstått at retten ble utløst. I et par tilfeller fordi man mente den beskyldningene ble utsatt for var tilstrekkelig anonymisert. I fire av sakene var ikke beskyldningene gjengitt fullstendig eller konkret nok og i ett tilfelle var ikke imøtegåelsen gjengitt godt nok. Det mest interessante med 2019 er for øvrig at hele fire av de 13 redaksjonene erkjente at de hadde brutt med 4.14 og at samtidig imøtegåelse burde vært innhentet.
- 2020: I likhet med 2018 er også 2020 en «blanding» av årsaker og forklaringer. I hele 13 saker ble ikke klager kontaktet overhodet, dels fordi redaksjonen mente det ikke var snakk om «sterke beskyldninger», dels fordi man mente kritikken var rettet mot andre enn klager, dels fordi man mente klager var anonymisert. I fire saker har ikke redaksjonen gjengitt fullstendige og konkrete beskyldninger.
- 2021: I 19 av de 32 sakene som ble felt, ble ikke den som hadde krav på imøtegåelse kontaktet. I seks av sakene ble ikke beskyldningene gjengitt tilstrekkelig tydelig. I to av tilfellene ble det ikke gjort nok for å innhente imøtegåelse og i tre tilfeller ble ikke kilden presentert for de fullstendige beskyldningene. I to saker henvendte redaksjonen seg til feil adressat og i to tilfeller fikk ikke kilden god nok tid til å svare. [Her er oversikt](#) over alle 4.14-fellelsene i 2021.
- 2022: I 11 av de 17 sakene der PFU konkluderte med brudd på god presseskikk eller kritikk, var ikke dem som hadde krav på samtidig imøtegåelse kontaktet. I noen tilfeller var det snakk om at beskyldningene utløste imøtegåelse fra flere og redaksjonene hadde kun kontaktet noen av disse. I flere av sakene ble det slurvet med imøtegåelsen – det ble ikke forsøkt grundig nok, imøtegåelsen ble plassert et annet sted i avisen, uten tydelig henvisning, det ble gitt for dårlig tid eller man mente vedkommende ikke hadde krav på imøtegåelse pga delvis anonymisering. [Her er oversikt](#) over alle 4.14-fellelsene i 2022.

Vekket 4.14-skvadronen til live igjen

Det høye antallet fellelser på punkt 4.14 førte til at NR [vekket til live](#) 4.14-skvadronen i september 2021. Da Norsk Redaktørforening lanserte sin «4.14-skvadron» i 2013, så skjedde det i et skrekår, som endte med hele 33 fellelser på punkt 4.14. Etter det gikk antallet 4.14-fellelser markant ned i 2014.

Det er flere årsaker til at NR-sekretariatet mener det er klokt å jobbe særlig med å redusere antall fellelser på punkt 4.14:

- Punkt 4.14 har vært stabilt på toppen i mange år.
- Punkt 4.14 og punkt 3.2 er «søsken»; det vil si at de ofte reiser sammen. Sammenhengen mellom de to er ofte slik at dersom du oppfyller punkt 4.14, så er du gjerne også langt på vei til å oppfylle punkt 3.2. Motsatt; svikter det på 4.14, så er ofte konsekvensen at det også blir brudd på punkt 3.2.
- Punkt 4.14 er enklere å lage nokså faste kriterier for, noe PFUs praksis også viser. Punkt 3.2 må nødvendigvis avstedkomme en noe mer skjønnsmessig vurdering.
- Og så, det kanskje viktigste av alt: Punkt 3.2 og kanskje særlig punkt 4.14 handler om kjernen i den journalistiske metode. De handler om så samvittighetsfullt som overhodet mulig å undersøke fakta i saken og gi den som blir utsatt for kritikk anledning til å forsvare seg – samtidig som det bidrar til faktasjekken. Dette handler ikke om de vanskelige publisistiske valgene vi ofte må gjøre når det kommer til identifisering, detaljgrad, hensyn til pårørende osv. Dette handler om selve faget journalistikk, vår metodiske grunnmur.

Også i 2022 fulgte NR opp arbeidet med å redusere antall fellelser på 4.14 og 3.2. I mars 2022 gjennomførte NR-sekretariatet en digital redaktørlunnsj med konkrete råd om hvordan fellelser på 3.2 og 4.14 kan reduseres. Kurset ble også gjennomført på en samling for redaktører i Polaris Media. Både opptak fra kurset og presentasjonen [ble delt](#) med NRs medlemmer.

Vi må erkjenne at 4.14 er et punkt som krever kontinuerlig oppmerksomhet og innsats både i redaksjonene og i prioritering fra Redaktørforeningen:

- Generell opplæring og bevisstgjøring. Det er felleiser hvert år hvor imøtegåelse ikke er tilbudt eller hvor det er gitt altfor lite tid.
- Strategier i tvilstilfeller. NR oppfordrer både i kurs og rådgivning til å være raus med å legge fram kritikk for den angrepne part, framfor å trekke opp knivskarpe skiller mellom imøtegåelse og tilsvar. Det styrker sakene uansett, og vil redusere antall felleiser for mangelfull mulighet til samtidig imøtegåelse.
- Metodikk for dokumentasjon. Dette vil redusere felleiser i saker hvor det står ord mot ord.

Her er NRs 10 råd om hvordan du unngår 4.14-fella:

1. Samtidig imøtegåelse gjelder faktiske opplysninger.
2. Den angrepne skal klart og tydelig bli presentert for de fullstendige beskyldningene.
3. Redaksjonen må anstrenge seg for å få den angrepne i tale.
4. Den angrepne må få rimelig tid til å svare.
5. Samtidig imøtegåelsesrett gjelder også bedrifter, offentlig etater og organisasjoner.
6. Det er den angrepne selv som har imøtegåelsesrett, ikke overordnede eller andre.
7. Anonymisering opphever sjelden imøtegåelsesretten.
8. Vær særlig på vakt mot uttalelser fra misfornøyde kunder, forsmådde ektefeller, oppsagte medarbeidere osv.
9. Imøtegåelsesretten gjelder i prinsippet alle journalistiske sjangre
10. Redaksjonen bør kunne dokumentere forsøkene å få den angrepne i tale.

På kurset i mars 2022 minnet NR særlig om dette:

- Å lenke til tidligere imøtegåelser opphever ikke kravet om imøtegåelse.
- Gjengivelse av rettslige dommer og kjennelser utløser ikke rett til samtidig imøtegåelse.
- Det gjør derimot bostyrer rapporter, enighetsprotokoller, møtereferater osv.

Derfor ble mediene felt på 3.2

Punkt 3.2 inneholder flere krav:

Man skal:

- være kritisk til valg av kilder og bruke relevante kilder.
- kontrollere at opplysninger er riktige
- tilstrebe kildebredde
- behandle informasjon fra bl.a. anonyme kilder spesielt aktsomt

I 2021 skyldes 3.2-fellelsene mangel på kontroll av opplysninger, at man i for liten grad tar forbehold og blir for konstaterende, at kildegrunlaget er uklart eller mangler, at kildebruken er for ensidig eller at man er ukritisk når det gjelder bruk av kilder eller utstrakt bruk av anonyme kilder.

I all hovedsak skyldes fellelsene på VVP 3.2 i 2022 at mediene ikke kontrollerer opplysninger godt nok. I noen tilfeller innebærer dette at kildebredden også blir for dårlig, at fremstillingen mangler kilder/opplysninger, og at kildegrunlaget blir mangelfullt/uklart og fremstår ukritisk.

Tidligere har PFU ved 3.2-fellelser også vist til at mediene er for konstaterende og tar for lite forbehold i fremstillingen. Dette har PFU i mindre grad omtalt i 2022.

Dobling i kommentarfelt-fellelser

Det var ikke bare når det gjaldt fellelser på punkt 3.2 at 2021 var et rekordår. Også antall fellelser på punkt 4.17 var uvanlig høyt. I hele åtte saker ble det vist til brudd på punkt 4.17 om moderering av nettdebatter.

Her er de åtte sakene:

2021-008 – Ingeborg Drevdal mot Dagbladet. Felt på 4.17, 4.1 og 4.15 (kritikk)

Klagen gjaldt publiseringen av et leserinnlegg og en redaksjonell kommentar om tingrettsdommen mot den tidligere Natt & Dag-redaktøren Gaute Drevdal. Blant flere ting det ble klaget på var en kommentar på Facebook om rammende utsagt om den tidligere redaktøren. Utvalget mente avisa ha sørget for bedre overvåking av kommentarfeltet

2021-021 – NN mot Document. Felt på 4.17 og 3.2

Klagen gjaldt tre artikler om en tidligere politiker som ble dømt til 110 dagers fengsel for produksjon, besittelse og spredning av materiale som fremstiller seksuelle overgrep mot barn. Utvalget mente at utviklet seg i retning av en gapestokk, og at avisen burde ha slettet de påklagde kommentarene.

2021-028 – Kim Steinar Kjerner-Strømberg mot Document. Felt på 4.15 og 4.17

Klagen gjaldt en artikkel om partiet Nye Borgerlige. I artikkelen ble det henvist til en tidligere omtale i Morgenbladet, der det blant annet ble hevdet at klager bløffet seg til partilederjobb i Demokratene. Artikkelen ble etterfulgt av flere nettkommentarer. Utvalget viser til at problematiske med karakteristikkene av klager som kom i kommentarfeltet. De mener klager burde fått mulighet til tilsvær.

2021-078 – Ragne Farnen mot Østlands-Posten. Felt på 4.17

Klagen gjaldt en artikkel om et omstridt byggeprosjekt. Utvalget konkluderte med at avisen hadde brutt punkt 4.17 i VVP siden det fantes kommentarer som karakteriserte husbyggingen og prosessen som ulovlig/kriminell og bevisst løgn og at disse beskyldningene utløser 4.14.

2021-138 – Harald S. Klungtveit mot Document. Felt på 4.17, 4.14 og 3.2

Klagen gjelder en kommentarartikkel og en nyhetsartikkel i Document om Harald S. Klungtveit, redaktør i Filter Nyheter. Utvalget mente at Document burde fjernet flere av leserkommentarene under begge de påklagede artiklene. PFU reagerer på kommentarene som oppfordret til å overvåke og forfølge klager, samt at en adresse tilknyttet klager ble publisert.

2021-108 - Brunstad Christian Church mot NRK. Felt på 4.17 og fikk kritikk på 4.14

Klagen gjaldt første del av en *Brennpunkt*-dokumentarserie kalt «Guds utvalde» og flere nyhetsinnslag samt deling på NRKs facebook og instagram-profiler. Klager viste blant annet til en lang rekke sjikanerende leserkommentarer som NRK skulle slettet. PFU er enig i dette og viser til at uavhengig mengden på kommentarer har redaksjonen et selvstendig ansvar for så snart som mulig å fjerne innlegg som bryter med god presseskikk,

2021-210 – Harstad kommune mot Harstad Tidende. Felt på 4.17, 3.2 og 4.14

Klagen gjaldt et leserinnlegg fra flere anonymiserte medarbeidere ved et sykehjem. PFU mente beskyldningene i leserinnlegget burde utløst en større årvåkenhet fra redaksjonens side når det gjaldt leserkommentarene. Utvalget viste til påstander om hersketeknikk og sjikane.

2021-153 – Lina Kristine Tennefoss Vatshelle mot Dagen. Felt på 4.17 (kritikk)

Klagen gjaldt en nettartikkel om en kvinne som meldte seg ut av statskirken etter en uttalelse fra sogneprest Einar Ekerhovd. Trass i rettelser fra redaksjonens side og at artikkelen ble slettet fra Facebook, mente PFU det var sannsynliggjort at kommentarfeltet ikke ble tilstrekkelig moderert og mente Dagen hadde opptrådt kritikkverdig.

I statistikken fra PFU vises til det følgende forklaring på fellelsene:

- Når det åpnes for leserkommentarer, er redaksjonen ikke årvåken nok for hva som krever ekstra oppfølging (triggere, sensitive tema etc.)
- Manglende kontroll og snarlig oppfølging av kommentarene
- Utfordringer med å håndtere, ikke minst når omfanget blir stort

I flere av sakene er det vist kun til punkt 4.17 i Vær Varsom-plakaten. Noen steder henvises det til andre punkter i konklusjonen, men der gjelder fellelsene i tillegg ofte andre forhold enn det som handler om kommentarfelt. Etter NR-sekretariatets mening er det problematisk at man konkluderer med brudd på god presseskikk eller kritikk og samtidig kun henviser til 4.17. Slik dette punktet er formulert vil det være behov for henvisning til et annet punkt i VVP. Fellelsen av Østlands-Posten er et godt eksempel. Her var redaksjonen klar over de to innleggene som seinere ble klaget inn. De hadde sett dem og vurdert dem som ikke brudd på god presseskikk. Da blir det problematisk at redaksjonen blir felt på punkt 4.17 uten å henviser til et annet punkt i VVP. I dette tilfellet burde det sannsynligvis vært 4.14, siden PFU argumenterer med at kommentarene utløser retten til imøtegåelse.

I 2022 var det ingen fellelser på 4.17.

Noen saker som skiller seg ut

Trond Giskes klage

Den 3.2-klagen som ble mest omtalt i 2021 var nok Trond Giskes klage mot Adresseavisen, Aftenposten, Stavanger Aftenblad, Bergens Tidende og Fædrelandsvennen – [sak 041-045/2021](#). PFU konkluderte med at mediene etter en samlet vurdering, ikke hadde brutt god presseskikk. Giske hadde klaget på to artikler som ble publisert i alle de fem avisene:

- Torsdag 27. august i fjor publiserte avisene [saken](#) «Hun tilhører Giskes nærmeste krets. Nå forteller Sandra (29) hva som skjedde på nachspiel». Det var fylkesmøte i partiet helgen etter publiseringen. Valgkomiteen hadde enstemmig innstilt Giske som ny fylkesleder i partiet. I ettertid ble han vraket.
- Etter at Giske ble vraket som lederkandidat, publiserte de fem avisene 3. september en sak som dreide seg [om et varsel](#) mot Giske fra en AUF-politiker.

Begge sakene er skrevet av Adresseavisen. Men de andre avisene valgte også å publisere de samme sakene.

I begge sakene valgte Trond Giske å svare skriftlig. I sistnevnte sak avviste Giske varselet som usant. Spesielt to aspekter ved artiklene ble diskutert på PFUs oktobermøte: Kildegrunnlaget og hvorvidt det ble tatt nok forbehold i artiklene. Flere av PFUs medlemmer ga uttrykk for tvil når det gjaldt frifinnelsen. Giske var skuffet og mente at det nå var lagt en ny og lavere standard for norsk presse.

Giske deltok også da saken ble diskutert på seminaret i januar 2022 der etikkåret 2021 [ble oppsummert](#).

Diskusjon om fødselsnummer

I to møter i 2022 brukte PFU mye tid på å diskutere hvorvidt Sandefjords Blad hadde gjort seg skyldig i et presseetisk brudd ved å publisere et dokument med synlige signaturer og fødselsnumre tilhørende flere personer. Avisa satte søkelys på allemannsretten og omtalte i juli 2022 en endring i en tinglyst erklæring både på nett og papirforsiden.

Utvalget måtte [utsette behandlingen](#) etter stor usikkerhet om dette var sensitiv informasjon. Saken voldte hodebry både blant utvalgets medlemmer og i sekretariatet. For oppfattelsen om hva som er sensitive personopplysninger stemmer ikke nødvendigvis med det som er reelt. Ifølge [Datatilsynet](#) regnes ikke fødselsnummeret som en sensitiv personopplysning. Det er jo unektelig litt spesielt at representanter fra pressen, som også kjemper for størst mulig åpenhet i samfunnet, også argumenterer mot publisering av informasjon som ikke er personsensitiv. Flere av utvalgets medlemmer uttalte at det ikke kan være fritt fram for mediene å publisere personnumre.

Heldigvis ble saken utsatt, og da den ble behandlet på nytt fant man fram til formuleringer i den [frikjennende uttalelsen](#) som utvalget kunne leve med:

«Utvalget forstår at det å se sitt eget fødselsnummer publisert i avisen, oppleves belastende, gitt en allmenn oppfatning av at numrene er sensitive personopplysninger. Det er likevel slik at

personopplysningene ikke er av sensitiv eller taushetsbelagt art, all den tid de kun gir informasjon om kjønn og alder».

Klage på TV 2-journalists opptreden

Det vakkerte sterke reaksjoner da TV 2-journalist Fredrik Græsvik i juni 2022 kontaktet finansmannen Eirik Furuseth og arbeidsgiveren hans om «hatytringer fra ansatte».

Meldingene kom et par timer etter at Furuseth hadde postet kritikk mot TV 2 på sosiale medier. Kritikken gikk på TV 2s dekning av terroren mot skeive på London Pub. Både TV 2 og Græsvik selv beklaget meldingene kort tid seinere. Da Furuseth klaget saken inn for PFU, besluttet NPs generalsekretær at den kunne behandles i utvalget.

Hovedregelen er at en klage må peke på etiske utfordringer i konkrete publiseringer. PFUs vedtekter åpner imidlertid for at generalsekretæren også kan be utvalget behandle saker av prinsipiell interesse. Da klagen ble behandlet i PFUs novembermøte, [konkluderte](#) utvalget med brudd på tre punkter – 2.2, 3.3 og 3.9. PFU peker ikke bare på hvordan journalistens opptreden rammer kilden, men også hvilke konsekvenser dette kan få for publikums forhold til mediet. «Slik PFU ser det, var opptredenen overfor klager egnet til å svekke mediehusets integritet og troverdighet» heter det i uttalelsen.

Første robot i PFU

En Bergens Tidende-artikkel, skrevet av avisas «bedriftsrobot», fikk den tvilsomme æren av å være første robotskrevne artikkel behandlet av PFU.

Bergens Tidende publiserte i mai 2022 artikkelen «Trøblete år for Muybridge AS». Saken var generert av bedriftsroboten som lager tekster basert på resultatregnskap fra Brønnøysundregistrene og Proff. Selskapet reagerte på tittelen, som de mente var direkte feil og ikke formidlet noen kontekst om at de er en gründerbedrift som var inne i sitt første driftsår. Klagen gjaldt punkt 3.2 om faktasjekk, 4.4 om dekning for titler og 4.1 om saklighet og omtanke i VVP.

PFU var enige om at «trøblete år»-ordbruken ikke utgjorde et presseetisk brudd, men falt ned på [å frifinne saken etter en samlet vurdering](#).

Utvalget minner innledningsvis om at Vær Varsom-plakaten gjelder for alle typer redaksjonelt innhold, og at innhold skapt av roboter og kunstig intelligens er underlagt det samme redaktøransvar som annet innhold. Saken ble diskutert i en debatt i Pressens hus i april 2023. [Se opptak her](#).

Nye PFU-vedtekter fra 2023

Gjennom 2022 ble forslaget om en reduksjon i antall PFU-konklusjoner diskutert i en rekke sammenhenger. Fra de fire konklusjonene «brudd», «kritikk», «samlet vurdering» og «ikke brudd», skulle bare «brudd» og «ikke brudd» stå igjen. Å forlate formuleringen «samlet vurdering» var ikke omstridt, men mange var usikre på om det var riktig å kutte ut kritikk-kategorien.

Fra 1. januar 2023 trådte de nye reglene i kraft. PFU-uttalelsene har fått en ny utforming, med tittel og ingress, som skal gjøre det lettere for PFU å formidle nyanser selv om utvalget bare har to konklusjoner.

Vedtektsendringen innebærer også en endring i forpliktelsene til medier som er felt i PFU. De er nå forpliktet til at publiseringen etter fellelsen skal gjøres «slik at den blir kjent for flest mulig».

Dersom det presseetiske bruddet har skjedd på flere plattformer, skal uttalelsen bli publisert på alle plattformene. Hvis det er vanskelig å få plass til hele uttalelsen, for eksempel hvis bruddet er gjort på snapchat eller tv, skal det publiseres en «tilpasset versjon». Uttalelsen må imidlertid publiseres i sin helhet på minst én plattform.

Mediene må også framover merke publiseringer som er tilgjengelig for publikum i ettertid, slik at publikum ser at publiseringen er blitt felt i PFU.

Forslaget til endringer av kategoriene for fellelser ble diskutert i flere sammenhenger. NR tok initiativ til [et rundebordsmøte](#) om dette i juni 2022. Dette var også tema på NRs høstmøte i 2022.

Når statistikken for 2023 og de neste årene oppsummeres, vil det bli svært interessant å følge utviklingen – særlig når det gjelder en ordning med kun to konklusjoner.

Noen råd og litt ros helt til slutt

Om PFU-statistikken

Norsk Presseforbund er i full gang med å utvikle en ny PFU-base. Det vil være en stor fordel med en base er mer brukervennlig både for klagere, redaksjoner og andre med særlig interesse for presseetikk. Det er positivt med en faglig ramme rundt presentasjonen av PFU-statistikken, slik det har vært de seinere årene. Ved gjennomgangen av statistikken for de siste årene, ser vi at statistikken har vært endret noe fra år til år. NR mener det er en stor fordel dersom man lager statistikken etter en fast mal, slik at de som ønsker å se på utvikling over tid, lett kan finne fram til de ulike tallene. Det er positivt at man tar med oversikter med lenke til ulike saksgrupper – f eks at man samler alle sakene med dissenser, slik man har gjort i 2022-statistikken.

Viktig med debatt

For noen år tilbake uttrykte NR bekymring for at man i PFU hadde en tendens til å bruke formuleringer som «kunne med fordel ha» og at noen av diskusjonene mer handlet om god og dårlig journalistikk og ikke brudd eller ikke brudd på god presseskikk. Dette ser vi mindre av enn tidligere, og vi mener det generelt er god kvalitet på de uttalelsene som kommer fra utvalget. Det er også vilje til å løfte fram kontroversielle avgjørelser og viktige prinsipielle diskusjoner. Gode eksempler her er klagen fra Trond Giske som var tema da 2021-statistikken ble oppsummert og stor vilje til å lytte til redaktører og journalister når det gjelder endringen av PFU-ordningen.

I Norge har vi en god selvdømmeordning med høy tillit og stor oppslutning fra de redaktørstyrte mediene. For å bevare den sterke posisjonen er det helt avgjørende at Presseforbundet og de øvrige presseorganisasjonene bidrar til å løfte viktige presseetiske diskusjoner på ulike arenaer både internt i mediebransjen og eksternt.